

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

mas hic art. 1. in Corp. sic ait: Ratio potest aliquid intimare vel denunciare dupliciter: uno modo absolute, quae quidem intimatio exprimitur per verbum imperativi modi, sicut si aliquis alicui dicat, hoc est tibi faciendum: aliquando autem ratio intimat aliquid alicui, movendo ipsum ad hoc; & talis intimatio exprimitur per verbum imperativi modi, puta cum alicui dicitur, fac hoc: Ergo imperium non consistit in iudicio practico, sed in alio dictamine intellectus, per verbum imperativi modi expresse: unde posito iudicio practico in Principe de eo quod conveniens est ut subditus observet, adhuc non est lex, nec obligatio, donec per verbum imperativi modi iudicium illud practicum, & voluntas Principis intantur: De quo Theologi infra qu. 90. art. 1.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò contra primam conclusionem: D. Augustinus lib. 8. Confess. cap. 9. dicit: Voluntas est quae imperat. Et D. Thomas infra qu. 71. art. 6. ad 2. probat quòd prima causa peccati est voluntas, quia ipsa imperat omnes actus voluntarios, in quibus solùm invenitur peccatum. Et hic qu. 71. in principio: Considerandum est (inquit) de actibus imperatis à voluntate. Ergo ex utroque S. Doctore imperium non est actus intellectus, sed voluntatis.

Respondeo utrumque sanctum Doctorem aperte suam mentem declarare. Augustinus enim in eodem capite dicit: Imperat animus ut velit animus. Et lib. 1. de libero arbitrio cap. 8. docet omnem malum nostrum esse, appetitum non obtemperare rationi imperanti. Item divus Thomas hic art. 1. concludit quòd imperare est actus rationis, praesupposito actu voluntatis. Et in 4. dist. 15. qu. 4. quaest. 1. ad 3. ait: Proprie accipiendo imperium, non est voluntatis. Sed dupliciter dicitur voluntas imperare: uno modo per quandam interpretationem fore equivalentem: quia enim imperans, per imperium suum movet, ideo actus animae, ad quem motus statim sequitur, imperium dicitur; & quia ad actum appetitivum, si sit completus, statim sequitur motus in corporalibus organis, ideo appetitiva virtutes dicuntur imperantes motum: alio modo, in quantum principium imperii in voluntate est: advocare enim aliquem in finem suum, quod ad imperium pertinet, praesupponit appetitum finis. & est quaedam prosecutio illius; & propter hoc potentia vel ars operativa, seu habitus qui sunt circa finem, dicuntur imperare illis quae sunt circa ea quae sunt ad finem: & secundum hoc voluntas quae habet finem pro objecto, dicitur imperare, in quantum imperium quod est actus rationis, in voluntate incipit, ad quam pertinet desiderium finis.

Quando ergo D. Augustinus & S. Thomas docent voluntatem imperare, vel loquuntur de imperio largè & improprie sumpto, prout significat idem quod movere in finem; quo pacto characteris actus omnium virtutum imperare dicitur, quatenus ex motione charitatis, actus omnium aliarum virtutum ad dilectionem Dei, seu ad Deum summè dilectum ordinantur: vel si loquuntur de imperio strictè sumpto, de quo in praesenti agimus, solùm intendunt illud esse à voluntate, non substantialiter & elicitive, sed causaliter & originative; quia voluntas ex intentione finis, & electione mediatorum, movet intellectum ad elicendum actum imperii.

Tom. III.

Objicies secundò: Ad eandem potentiam debet imperium pertinere, ad quam pertinet lex; cum imperare seu praecipere sit actus legis, ut docet S. Thomas infra qu. 91. art. 1. Atqui lex non pertinet ad intellectum, sed ad voluntatem: Ergo nec imperium. Minor probatur: non enim quod Princeps novit, aut bene intellexit, sed quod Principi placuit, legis habet vigorem, ut dicitur in l. 1. ff. de Constit. Principis: & S. Augustinus libro 4. de Civitate Dei cap. 6. ait: Arbitria Principum pro legibus erant. Et Cicero libro 1. de Legibus docet, legem ab electione dictam esse: Ergo lex non ad intellectum, sed ad voluntatem pertinet. Unde etiam saepe Scriptura legem Dei exprimit nomine voluntatis divinae, ut patet ex illo Psal. 102. Notas fecit vias suas Moysi, filii Israël voluntates suas.

Respondeo negando Minorem: lex enim est actus rationis & non voluntatis, ut docet S. Thomas infra qu. 90. art. 1. & alii Theologi communiter. Ad testimonia quae in contrarium allegantur, dicendum est cum M. Soto lib. 1. de iustitia qu. 1. art. 1. illa non denotare, legem esse actum voluntatis, sed solùm ipsam praesupponere: nam quod Principi placuit, legis habet vigorem, si mente prius, deinde voce praecipatur; & arbitria Principum pro legibus erant, cum edicto praecipiebantur; lexque ab eligendo dicitur, quia electionem Principis sequitur, cum scilicet praecipitur quod Princeps elegit. Denique lex Dei in Scriptura sacra, voluntas ejus appellatur, vel quia voluntatem Dei supponit, vel quia est signum illius: nam inter signa voluntatis divinae, quae recenset D. Thomas 1. p. qu. 19. art. 12. unum est lex, seu praecipitum. Vel denique mandata Dei, nomine voluntatis, interdum significantur; quia includunt voluntatem, tanquam id quod explicant & denuntiant: interdum verò appellantur iudicia, juxta illud Psal. 147. Non fecit taliter omni nationi. & iudicia sua non manifestavit eis, quia consistunt formaliter in actu intellectus, ordinante & denuntiante Dei voluntatem.

Objicies tertio: Ad eam potentiam formaliter pertinet imperium, ad quam pertinet dominium; cum imperare sit proprius actus domini, & superioris in subditos: Sed dominium formaliter residet in voluntate (quae aliarum potentiarum domina seu regina appellatur) non verò in intellectu: Ergo imperium est formaliter actus voluntatis, licet directivè & praesuppositivè sit actus rationis.

Respondeo distinguendo Majorem: ad quam pertinet dominium, quoad vim movendi, nego Majorem: quoad vim denunciandi, intimando, & ordinando, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: dominium residet formaliter in voluntate, quantum ad vim movendi & applicandi, concedo Minorem: quantum ad vim denunciandi, intimando, & ordinando, nego Minorem, & Consequentiam. Dominium itaque duo dicit, scilicet efficaciam motivam, & vim denunciativam ac directivam: primum ad voluntatem pertinet, quae idcirco aliarum potentiarum domina & regina appellatur, nam motio earum, quantum ad exercitum, à voluntate incipit: alterum verò ad intellectum, cujus est ordinare, denunciare, & intimare; unde etiam rex aliarum potentiarum dicitur, quia illas regit mediante prudentia. Imperium ergo pertinet substantialiter ad potentiam, ad quam pertinet dominium,

C c non

non quoad vim movendi, sed quoad vim diri-
gendi: quia cum pertineat ad imperium ratio-
nabiliter procedere, debet non tantum movere
& impellere subditos, sed rationabiliter & mo-
derate regere, quod fit per rationis directionem.

79. Objicies quare contra secundam conclusio-
nem: Omnis actus intellectus, vel est simplex ap-
prehensio, vel iudicium, vel discursus, non enim
alia nisi tres illae mentis operationes à Philoso-
phis assignantur: Sed imperium non est simplex
apprehensio vel discursus, ut patet: Ergo si sit a-
ctus intellectus, necessarium debet esse iudicium
practicum.

80. Respondeo ex D. Thoma 2. 2. qu. 83. art. 1.
ad 3. quod licet in intellectu speculativo non in-
veniantur nisi tres actus assignati, plures tamen
alii reperiuntur in ratione practica, quae non so-
lum habet commune cum speculativa quod in-
quirat, invepiat, & de inventis iudicet, sed in-
super habet tanquam sibi proprium, quod ordi-
net ad opus: dirigit autem ad opus (ut docet idem
S. Doctor 1. perihem. lect. 7.) vocando ad atten-
dum mente, interrogando ad respondendum
voce, & ad exequendam deprecando & impe-
rando; unde vocatio, interrogatio, deprecatio,
& imperium, sunt actus rationis practicae, in
quibus non continetur verum vel falsum forma-
liter. Ob quam rationem in dialecticis institu-
tionibus docetur esse quasdam orationes non e-
nunciativas, nec significantes verum aut falsum
formaliter, & has esse orationes vocativas, inter-
rogativas, imperativas, & optativas.

81. Adverte tamen, quod licet imperium non sit
formaliter iudicium, in illo tamen iudicium ali-
quod virtuale reperitur; æquipollet enim huic
iudicio: hoc tibi faciendum est, vel expedit tibi ut hoc
facias, & ideo dicitur iudicium practice practicum,
ad distinctionem iudicii antecedentis electio-
nem, quod licet sit practice practicum respectu
electionis, efficaciter movendo hunc & nunc vo-
luntatem ad eam eliciendam, est tamen practi-
cum tantum speculative respectu executionis
mediorum, quia solum proponit ejus conveni-
entiam per modum simplicis enunciationis, non
verò per modum intimationis impulsivae.

82. Ex dictis inferes, actum impetii sic posse de-
scribi: Imperium est ordinativa, cum motione qua-
dam, intimatione alicuius operis exequendi. Imperium
enim, ut supra vidimus, tria importat, seu ex tri-
plici actu coalescit, nempe ex motione, directio-
ne, & intimatione: primum habet à voluntate,
quae est primum movens quantum ad exerciti-
um; alia verò ab intellectu, ad quem pertinet
ordinare & loqui. Nam illae duae potentiae in su-
is operationibus se mutuo juvant: intellectus di-
rigit voluntatem, & illam determinat quan-
tum ad speciem actus; & voluntas movet & ap-
plicat intellectum, illumque determinat quan-
tum ad exercitium. Quod per mutuum cæci &
claudi auxilium, bellissime expessit Alcivius in
hoc emblemate:

Loripedem sublatum humeris fert lumine captus,

Et socii hac oculis munera retribuit.

Quo caret alterter, concursus hoc praestat uterque:

Mutat ille oculos, mutat ille pedes.

* *

*

ARTICULUS IV.

*An ad omnes actus liberos voluntatis
supponatur rationis imperium?*

§. I.

Duplici conclusione difficultas resolvitur.

Dico primò, primum actum liberum volunta-
tis, qualis est simplex volitio vel intentio fi-
nis, non præsupponere rationis imperium. Est
contra Alvarem, Martinem, & alios, qui ad om-
nem actum liberum, etiam si sit prima volitio
finis, voluntatè prærequiri rationis imperium.

Probatur primò ex D. Thoma hic art. 5. ubi
tertio loco sibi objicit, quod si ad omnem actum
voluntatis supponitur imperium, cum ad omne
imperium debeat præsupponi aliquis actus vo-
luntatis, sequitur quòd detur processus in infinitum
& sic responderet. Cùm imperium sit actus ra-
tionis, ille actus imperatur qui rationi subditur: pri-
mus autem voluntatis actus, ex rationis ordinatione non
est, sed ex instinctu naturae, aut superiorum causa, ut si-
pra dictum est (scilicet qu. 9. art. 4. ut notatur in
margine) & ideo non oportet quòd in infinitum pro-
cedatur. Ubi nomine primi actus, non intelligit ali-
quem actum omnino naturalem & necessarium,
sed actum liberum quo primò aliquis incipit vel-
le finem, sive volitione simplici, sive intentione
efficaci; ut patet tum ex textu articuli ad quem
se remittit, in quo ponit exemplum, cum quis inci-
pit velle sanari, tum ex ratione quam adducit, nam
primus actus liberi voluntatis, non ex rationis de-
liberatione, sed ex speciali Dei dictamine & in-
stinctu procedit, ut ex eodem S. Doctore supra
ostendimus.

Probatur secundò: Imperium est actus pra-
dentiae, ut supra vidimus: Sed prudentia non
veritatur circa finem, sed solum circa media, ut
docet Aristoteles 6. Ethic. cap. 12. Ergo simplex
volitio vel intentio finis, non supponit rationis
imperium.

Confirmatur: Prudentia est præceptiva eo-
rum de quibus et ubi iacet & consiliatur, ut ex
Aristotele docet D. Thomas 1. p. quest. 22. art. 1.
ad 2. Consultatio autem non est de fine, sed tan-
tum de mediis, ut ostendimus disputatione præ-
cedenti: Ergo prudentia non est præceptiva
actuum qui versantur circa finem.

Probatur tertio: Imperium est actus liber. a-
lii actus voluntatis qui ex ipso procedunt, liberi
esse non possent: Sed non potest esse liber, nisi
supponatur actum liberum voluntatis; à quo liber-
tatem participet: Ergo imperium necessariò a-
liquem actum liberum voluntatis supponit, &
per consequens primus actus liber voluntatis,
non potest esse ex rationis imperio.

Respondent Adversarii negando Minorem:
nam licet imperium non supponatur actum libe-
rum, distinctum ab eo quem regulat, potest ta-
men participare libertatem ab eodem actu quem
imperat, interveniente inter utrumque actum
mutuà causalitate.

Sed contra primò: D. Thomas loco supra re-
ferato, ut vitet processum in infinitum inter actum
intellectus imperantem, & actum voluntatis
imperatum, recurrit ad hoc quòd primus actus
volan-